

De aansluiting van verwachtingen over de nazorg van
jongeren in een justitiële jeugdinrichting op de daadwerkelijk
aangeboden nazorg

Dorien Aanstoot

Masterthesis

De aansluiting van verwachtingen over de nazorg van
jongeren in een justitiële jeugdinrichting op de daadwerkelijk
aangeboden nazorg

Naam: Dorien Aanstoot
Studentennummer: 3295109
Universiteit Utrecht – Sociale Wetenschappen
Master: Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken (MOV)
Begeleider UU: Dr. Chris Baerveldt
Datum: 23-6-2013

Voorwoord

Voor u ligt het eindproduct van mijn afstudeeronderzoek van de master Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken. Ik heb met veel enthousiasme gewerkt aan het schrijven van dit onderzoek. Ik vond het heel leerzaam om 10 maanden als stagiaire werkzaam te zijn in zo'n interessante en leuke organisatie als Eikenstein en me te verdiepen in de nazorg.

Graag bedank ik een aantal mensen die mij hebben geholpen tijdens het schrijven van mijn masterthesis. Ten eerste wil ik mijn stagebegeleider Chris Baerveldt bedanken voor de feedback op mijn thesis. De opmerkingen waren erg leerzaam en deze hebben ervoor gezorgd dat ik niet vast ben gelopen in het proces. Ten tweede wil ik de medewerkers van de Justitiële Jeugdinstelling De Heuvelrug, locatie Eikenstein bedanken voor het meedenken, de eerlijkheid, de feedback, de tijd en het enthousiasme. Debbie en Renske bedankt voor het meedenken over het onderwerp en de tips voor de interviews en de aanpak. In het bijzonder wil ik mijn stagebegeleidster Marjolijn Hordijk bedanken. Zij stond altijd voor me klaar en heeft mij veel geleerd. Ook wil ik de jongeren en medewerkers bedanken die de tijd hebben genomen om met mij een gesprek aan te gaan over de nazorg. Ik vond de gesprekken erg leuk.

Aukje, Jiska, Rianne, Joost, Marieke, Bert en Corrie, bedankt voor jullie steun, ontspanning en feedback als ik het nodig had. Tot slot wil ik Tom bedanken, omdat hij er tijdens het schrijven van mijn masterthesis altijd voor me was.

Dorien Aanstoot

Abstract

Goal: In this study expectations of juvenile offenders in a juvenile prison on aftercare have been studied. Methods: Four social workers are interviewed about the actual implementation of aftercare. Five juveniles are interviewed about their expectations of the aftercare after being in prison and whether these are compatible with the actual implementation of the aftercare. An analysis of the 2012 exitforms has been made as well. Conclusion: On the aspects of living the expectations match. Everything is taken care of, including finances. On the aspects of work, school, money and mental health and emotional support they partly match. The juveniles expect the institution to organize all work and school aspects, while the institution and the juveniles actually have to take care of this together. On the aspect of money, the juveniles expect support from the institution. This support is not offered at this point. The juveniles also expect more intense emotional support than they are offered now. On the aspect of family, friends and free time the expectations don't match. In the case of friends and free time the juveniles do not expect there to be any support, but yet this is offered. This institution provides positive leisure activities and also looks into the influences that friends have. On the aspects of family the juveniles expect there to be more support, like therapy, in the case of increasing contact. This is not offered.

Keywords: aftercare, expectations, juvenile delinquency, young offender

Inleiding

In de documentaire ‘Bijna 18’¹ worden drie jongeren gevolgd tijdens en na hun jeugddetentie in een justitiële jeugdinrichting (JJI). Aan het einde van de documentaire wordt bekend dat één van de jongeren weer is opgepakt, één zijn werk is kwijt geraakt en geen dagbesteding meer heeft en één jongere naar school gaat en het goed maakt. Twee van de drie jongeren ervaren weer problemen. Uit de cijfers blijkt dat dit vaker voorkomt. In 2009 recidiveerden 57,2 % van de jongeren binnen twee jaar na een verblijf in een JJI. In 2002 was dit 59,9 % van de jongeren (Wartna et al., 2012). De recidivecijfers zijn onveranderd. Hoge recidivecijfers kunnen ontstaan door een abrupte overgang van opgesloten zitten binnen de inrichting naar volledige vrijheid buiten de inrichting (Algemene Rekenkamer, 2011). Één van de mogelijkheden om recidive tegen te gaan is nazorg. Jongeren krijgen dan begeleiding tijdens en aansluitend op het verblijf in een JJI. Er wordt nazorg aangeboden op alle voor jongeren relevante leefgebieden, zodat er op die leefgebieden een stabiele situatie kan ontstaan (Handboek. Rechtspositie Jeugdigen in Justitiële Jeugdinrichtingen, 2012).

Op dit moment zijn er weinig evaluaties van nazorgprogramma's (Mears & Travis, 2004). Als gevolg hiervan is er ook weinig bekend over de werkzaamheid van de nazorgprogramma's. Toch geeft de Algemene Rekenkamer in het rapport ‘Detentie, behandeling en nazorg criminele jeugdigen’ aan dat nazorg werkt. Jongeren waarbij het na het verblijf goed gaat hebben vaker een vorm van nazorg doorlopen dan jongeren waarbij het niet goed gaat. De overgang van binnen naar buiten de inrichting verloopt geleidelijker en is verbeterd door de nazorg (Algemene rekenkamer, 2011).

Het kan zijn dat de verwachtingen van jongeren over de nazorg niet aansluiten op de daadwerkelijke inhoud van het nazorgtraject (Goldstein, 1962). Dit kan leiden tot ontevredenheid en een vertraagde start van de behandeling. De verwachtingen die jongeren hebben aan de start van de behandeling bepalen de motivatie en vervolgens het behandelingsucces (Hemphill & Hart, 2002; Ward, Day, Howells & Birgden, 2004). Er kan een verminderde motivatie van jongeren zijn tijdens het nazorgtraject. Jongeren zijn in de eerste plaats extern gemotiveerd. Jongeren accepteren de begeleiding, omdat ze gedwongen worden om het nazorgtraject te volgen (Menger & Krechting, 2008; Timmermans & De Vaan, 2011). Dit zal de kans op positieve lering verkleinen, waardoor jongeren meer problemen kunnen ervaren bij de terugkeer in de samenleving. Om het effect van de nazorg te optimaliseren, kunnen de verwachtingen en belevingen van jongeren worden betrokken bij het nazorgtraject.

¹ Documentaire Bijna 18, Holland Doc, geregiseerd door Ingeborg Jansen.

Er is weinig bekend over de verwachtingen van jongeren over de nazorg na een verblijf in een JJI. In Nederland is hier nog geen onderzoek naar gedaan. Het zou kunnen dat de verwachtingen van jongeren niet aansluiten op de daadwerkelijk aangeboden nazorg. De verwachtingen van jongeren zouden kunnen worden bijgesteld of de nazorg zou op de verwachtingen kunnen worden aangepast, zodat jongeren beter voorbereid zijn op het leven na een verblijf in een inrichting.

Het onderzoek is uitgevoerd in JJI De Heuvelrug, locatie Eikenstein. Dit is een behandelinrichting voor strafrechtelijk geplaatste jongens en meisjes van 12 tot 24 jaar. De jongeren worden verdacht van het plegen van een strafbaar feit of zijn hiervoor veroordeeld door de kinderrechter. De strafrechtelijke verblijftitels zijn preventieve hechtenis, jeugddetentie, PIJ- maatregel (Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen), zelfmelders en arrestanten (Brochure voor ouders, 2012). Eikenstein heeft op dit moment 56 plekken voor jongeren. Er zijn vier kort verblijf groepen (korter dan drie maanden) en twee lang verblijf groepen (langer dan drie maanden) (Informatiebulletin Eikenstein, 2010). De hulpverlening wordt aangeboden via de basismethodiek YOUTURN. De methodiek richt zich op het leren van vaardigheden die de jongeren nodig hebben in het dagelijkse leven en op het vergroten van de eigen verantwoordelijkheid van jongeren (Brochure voor ouders, 2012).

Het doel van dit onderzoek is het schetsen van een beter beeld van de doelgroep door te beschrijven wat de ideeën, gedachtes en meningen van de jongeren zijn en wat de jongeren nodig denken te hebben aan ondersteuning en begeleiding. Hierbij worden de verwachtingen van jongeren in een JJI over de nazorg in kaart gebracht en wordt er gekeken of de nazorg die wordt aangeboden aan jongeren aansluit bij de verwachtingen van jongeren. Daarom is de vraagstelling van dit onderzoek: *‘In hoeverre sluiten de verwachtingen van jongeren in een justitiële jeugdinrichting aan bij de daadwerkelijk aangeboden nazorg in een justitiële jeugdinrichting?’*. Deze vraag leidt tot twee deelvragen: ‘Op welke manier wordt de nazorg door de hulpverleners in een justitiële jeugdinrichting aangeboden?’ en ‘Wat zijn de verwachtingen van jongeren over de nazorg die wordt aangeboden in een justitiële jeugdinrichting?’

Literatuur

De nazorg nu

De nazorg is de begeleiding die aan jongeren tijdens en na het verblijf in een JJI wordt aangeboden, zodat jongeren zo goed mogelijk kunnen re-integreren in de samenleving (de Vaan, Homburg, Timmermans & Tromp, 2010). Deze begeleiding begint tijdens het verblijf

in een JJI en loopt door tot na het verblijf waar het geleidelijk wordt overgedragen aan de reclassering (Algemene Rekenkamer, 2011; Verantwoordelijkheidskader Nazorg Jeugd, 2007). De begeleiding bestaat uit een scholing- en trainingsprogramma (STP) traject van minimaal drie maanden. Een STP traject bestaat uit minimaal 26 uur per week aan activiteiten. De activiteiten zijn gericht op het aanleren van sociale vaardigheden, het bieden van onderwijs, het vergroten van de kans op werk na het verblijf in de inrichting, het bieden van bijzondere zorg aan jongeren en het invullen van vrije tijd (Handboek, 2012). Tijdens het nazorgtraject ligt de verantwoordelijkheid over de jongeren bij de directeur van de JJI (Verantwoordelijkheidskader, 2007). Uit onderzoek van James, Stams, Asscher, de Roo en Laan (2013) komt naar voren dat nazorg het meest effectief is wanneer het goed geïmplementeerd wordt en wanneer het bestaat uit individuele behandeling voor oudere jongeren met een hoog risico op recidive. De duur van de nazorg is minder van belang dan de intensiteit van de nazorg. Hoe intensiever de nazorg, hoe effectiever die is.

Jongeren kiezen vaak niet uit eigen wil voor de nazorg (Menger & Krechting, 2008). Sinds 2011 is dit sterker geworden, omdat de nazorg verplicht is gesteld. De nazorg is verplicht voor jongeren met een vrijheidsstraf van langer dan drie maanden of een PIJ-maatregel (ook wel jeugd-TBS). Nazorg kan als bijzondere voorwaarde opgelegd worden bij een vrijheidsstraf van korter dan drie maanden (Verantwoordelijkheidskader, 2007). Voor de verplichtstelling accepteerden jongeren de nazorg, zodat er hulp was bij het regelen van zaken, zoals een woning, werk en een uitkering en het oplossen van financiële problemen. De emotionele steun en begeleiding bij de terugkeer in de samenleving werd als minder belangrijk beschouwd (Timmermans & de Vaan, 2011; Algemene Rekenkamer, 2011; de Vaan, Homburg, Timmermans & Tromp, 2010). Het eerste doel van de verplichte nazorg is het reduceren van de recidive cijfers door een professioneel netwerk om jongeren heen te creëren. Een tweede doel is de terugkeer van jongeren in de samenleving te optimaliseren door middel van een goede voorbereiding en begeleiding bij deze terugkeer (de Vaan et al., 2010; Algemene Rekenkamer, 2007).

Waarom nazorg?

Bij het verlaten van de inrichting lopen jongeren tegen een aantal problemen aan. De jongeren missen structuur in het dagelijkse leven, er is geen vaste dagbesteding in de vorm van werk of school, er zijn problemen op het gebied van wonen en ze hebben vaak te maken met slechte sociale en praktische vaardigheden (Kruissink, 2003). Sullivan (2004) stelt dat jongeren die terugkeren in de samenleving meer hulp nodig hebben dan andere jongeren, maar dat de

bronnen om de ontwikkelingsbenodigdheden te bevorderen juist klein zijn. Nazorg zou hierbij een goed middel kunnen zijn om de benodigde hulp aan te bieden. Volgens Kruissink (2003) is het belangrijk dat jongeren vaardigheden leren zodat hun participatie en re-integratie in de samenleving wordt bevorderd. Dit zou de kans op recidive kunnen verkleinen. In 2009 recidiveerden 57,2 % van de jongeren binnen twee jaar na een verblijf in een JJI. In 2002 was dit 59,9 % van de jongeren (Wartna et al., 2012). Nazorg is één van de mogelijkheden om recidive tegen te gaan (Handboek, 2012) en is volgens de wetgever een belangrijke randvoorwaarde voor het verminderen van recidive (Bruning et al., 2011).

Sullivan (2004) laat zien dat jongeren de overgang van het verblijf in de inrichting naar de samenleving tweeledig ervaren. Ten eerste betreft dit de overgang van opgesloten zitten in een inrichting naar vrijheid buiten de inrichting. Ten tweede ervaren jongeren de overgang van adolescentie naar volwassenheid. Aan beide overgangen moeten jongeren wennen (Sullivan, 2004; Altschuler & Brash, 2004). Binnen de inrichting is er een samenwerking tussen de sociale controle, ofwel het belang van de openbare veiligheid, en het sociale welzijn van jongeren, ofwel het verstrekken van behandeling in het belang van de behoeften van jongeren. Dit zorgt voor een succesvolle overgang naar de wereld van de volwassenen (Steinberg, Chung & Little, 2004). Jongeren kunnen ook andere overgangen meemaken die problemen kunnen opleveren, zoals de overgang van afhankelijkheid van familie naar onafhankelijkheid en zelfstandigheid en de overgang van school naar werk. Hoe succesvol de re-integratie van jongeren is, hangt af van het succes van deze ontwikkelingstrajecten (Sullivan, 2004). Door middel van nazorg zouden jongeren kunnen wennen aan deze overgangen.

Het verblijf en het verlaten van de inrichting zorgen voor een potentiële levensveranderende ervaring (Spencer & Jones-Walker, 2004). Jongeren die uit een JJI komen, zijn veranderd door de tijd die ze in een inrichting hebben doorgebracht (Visher & Travis, 2003). Als jongeren vrijkomen na een verblijf in de inrichting, hebben ze vaak net zoveel of meer problemen als toen ze de inrichting in kwamen (Steinberg et al., 2004). Altschuler en Armstrong (1996) bevelen een gestructureerde en geleidelijke overgang aan van het verblijf in een JJI naar de nazorg door drie fasen te doorlopen. Ten eerste een goede voorbereiding op de vrijlating, ten tweede een gestructureerde overgang van binnen naar buiten de inrichting en ten slotte een langdurige resocialisatie met voldoende begeleiding en controle. Deze fasen zijn van belang, omdat de overgang van binnen naar buiten de inrichting groot is (Kelk, 2008). Volgens Goffman (1961) is een gesloten inrichting een organisatie waarin slapen, werken en vrijetijdsbesteding in één en dezelfde leefsituatie plaatsvinden. In

een inrichting hebben mensen het gevoel dat ze niet meer zelf hun leven kunnen leiden en geen beslissingen meer kunnen nemen (Kelk, 2008; Goffman, 1961). Normaal reageren op dagelijkse frustratie wordt moeilijker en wordt afgeleerd. In een inrichting wordt men door anderen geleefd (Kelk, 2008). Er ontstaat een verslaving aan de inrichting, doordat aangeleerd wordt dat anderen beslissingen voor je nemen. Er wordt druk uitgeoefend op de geestelijke gezondheid. Mensen verlangen na het verblijf in de inrichting er weer naar terug. Er ontstaat een proces van hospitalisatie. Dit maakt dat de overgang van binnen naar buiten groot is (Goffman, 1961; Kelk, 2008). Na Goffman is er nog veel onderzoek gedaan naar de verandering die plaats vindt in een inrichting. De afhankelijkheidsrelatie blijkt nog steeds één van de voornaamste problemen te zijn bij het verlaten van de inrichting (Kelk, 2008).

De protectieve factoren

Bronfenbrenner (1979) stelt in het ecologische systeemmodel dat de oorzaken en oplossingen voor jeugdcriminaliteit te vinden zijn op vier niveaus: individu (micro), gezin (meso), school (macro) en gemeenschap (exo). De nazorg moet volgens Cass en Nelson (1998) op deze terreinen gericht zijn. Het hebben van een vaste baan, beïnvloeding van prosociale vrienden en het hebben van een vaste relatie (Werner, 1993; Sampson & Laub, 1993) zorgen ervoor dat iemand stopt met het plegen van delicten. Altschuler en Brash (2004) stellen dat nazorg met de focus op onderwijs, het sociale aspect en werkmogelijkheden eraan bijdraagt dat de overgang zo goed mogelijk verloopt. De factoren die van invloed zijn op recidive zijn: de familie, het werk, de school, vrienden en vrije tijd, de mentale gezondheid en emotionele steun, (Altschuler & Brash, 2004), wonen en omgaan met geld (Steinberg et al., 2004). Deze factoren verdienen volgens Altschuler en Brash (2004) en Steinberg en collega's (2004) aandacht in het nazorgtraject en kunnen van invloed zijn op de kans dat jongeren goed integreren in de samenleving. De factoren worden hieronder beschreven.

De eerste factor is familie (Altschuler & Brash, 2004). Op verschillende terreinen wordt dit bevestigd. Zo geven Sampson en Laub (1993) in hun theorie *An aged-graded theory of informal control* aan dat langdurige sterke familiebanden een belangrijke rol spelen bij het stoppen van criminaliteit. Jongeren zijn geneigd tot het maximaliseren van het eigenbelang, tenzij er sprake is van genoeg bindingen met de ouders. Als jongeren die bindingen niet kwijt willen raken, stoppen ze met het plegen van delicten. Volgens van Drie & Weijers (2010) hebben jongeren een schuldgevoel richting hun familie, omdat ze hun familie niet willen opzadelen met problemen. Als jongeren delicten blijven plegen, zijn ze bang om hun familie

kwijt te raken. Interventies tijdens de nazorg die zich richten op het betrekken van het gezin van de jongeren zijn volgens de Vaan en collega's (2010) beoordeeld als effectieve nazorg.

De tweede factor is het werk (Altschuler & Brash, 2004) en wordt door verschillende onderzoekers bevestigd. Door werk wordt afstand genomen van de criminaliteit (Sampson & Laub, 1993) en werk kan er voor zorgen dat jongeren financieel onafhankelijk worden (Steinberg et al., 2004). Er is een sociale controle van de werkgever en werk zorgt voor meer structuur in de dagelijkse routine van de jongeren. Jongeren voelen zich betrokken bij het werk en identificeren zichzelf met het werk door de wederzijdse band met de werkgever (Laub & Sampson, 2003). Volgens de *Straintheorie* (Agnew, 1985) spelen de inkomsten van het werk ook een rol. De theorie geeft aan dat wanneer het salaris overeenkomt met de economische ambities van een individu, dit zal leiden tot afname van criminaliteit. De kans dat jongeren direct na hun verblijf in een inrichting een baan vinden die overeenkomt met hun economische ambities is echter klein. Volgens Sullivan (2004) geeft daarnaast het hebben van een strafblad moeilijkheden bij het vinden van werk en mede hierdoor zouden jongeren hulp nodig hebben op dit gebied.

De derde factor is omgaan met geld (Steinberg et al., 2004). Jongeren geven in het onderzoek van Lyon, Dennison en Wilson (2000) aan dat geld één van de twee belangrijkste zaken is waar ze hulp bij willen (Lyon et al., 2000). Velen zijn gewend om hun geld te verdienen met de criminaliteit. Jongeren kunnen eerder kiezen voor een alternatieve manier om aan geld te komen en het criminele pad op gaan, doordat ze geen baan vinden die overeenkomt met de economische ambities (Altschuler & Brash, 2004; Van Drie & Weijers, 2010). Uit onderzoek van Boendermaker (1998) onder 161 jongeren blijkt dat na een verblijf in de inrichting ongeveer een kwart van de jongeren werkloos is. Vooral zelfstandig wonende jongeren die werkloos zijn, hebben financiële problemen. Jongeren die in een JJI hebben gezeten, hebben ook vaker financiële problemen dan andere jongeren. Er wordt bijvoorbeeld door een derde van de jongeren na een verblijf in een inrichting gegokt met meer geld dan het budget toelaat.

De vierde factor is school (Altschuler & Brash, 2004). Door school hebben jongeren een dagbesteding en werken jongeren aan hun toekomst (Cusick, George & Bell, 2008). Altschuler en Brash (2004) geven aan dat jongeren die in een JJI hebben gezeten vaak een grote achterstand hebben en een geschiedenis van problemen op het gebied van onderwijs. Delinquentie wordt geassocieerd met leerproblemen, slechte schoolprestatie, spijbelen, schooluitval op een vroege leeftijd, lage intelligentie, beperkt vocabulaire en slecht verbaal redeneren. Sullivan (2004) stelt dat wanneer jongeren na hun verblijf in een JJI een school

zoeken, scholen vaak terughoudend zijn en jongeren eerder voor kleine overtredingen van school zullen gestuurd worden. Altschuler en Brash (2004) geven aan dat de kans op werk wel vergroot wordt door het behalen van een diploma. Daarmee kunnen jongeren werk zoeken op hun niveau, met de bijbehorende verdiensten.

De vijfde factor is vrienden en vrije tijd (Altschuler & Brash, 2004). Altschuler en Armstrong (1994) geven aan dat de invloed van de vriendengroep belangrijk is bij ernstige criminaliteit, want jongeren brengen veel tijd door met vrienden. De invloed van de vriendengroep wordt groter in de midden adolescentie. Volgens Altschuler en Brash (2004) zoeken jongeren met risico's op probleemgedrag vrienden op die delinquent gedrag vertonen. Hierdoor ontstaat een delinquente vriendengroep. Uit onderzoek van Giordano, Cernkovich en Holland (2003) blijkt dat delinquente vrienden de sterkste voorspeller is voor delinquent gedrag. Jongeren die na een verblijf in een JJI, weer omgaan met de delinquente vrienden van voor het verblijf in de inrichting, gaan het criminele pad weer op. Ook ervaren jongeren volgens Altschuler en Brash (2004) na een verblijf in een inrichting problemen bij het vinden van vrijetijdsactiviteiten. Het is volgens hen van belang dat jongeren erachter komen welke positieve vrijetijdsbesteding bij hun past, omdat jongeren voor het verblijf in de inrichting het gebruiken van middelen of de criminaliteit als dagbesteding gehad kunnen hebben.

De zesde factor is de factor wonen. Wonen is voor jongeren één van de twee belangrijkste zaken waar ze hulp bij nodig hebben (Lyon et al., 2000). Jongeren kunnen nieuwe vrienden opdoen tijdens activiteiten die worden aangeboden in de woonwijk (Steinberg et al., 2004). Laub en Sampson (2003) geven aan dat het belangrijk is dat jongeren niet meer in een omgeving terecht komen die in het teken staat van illegaal en crimineel gedrag. Volgens Steinberg en collega's (2004) is het lastig voor jongeren om een woonplek te vinden die een positieve invloed heeft op hen. De woonwijk van jongeren heeft effect op de psychosociale ontwikkeling van jongeren en dus op een succesvolle overgang naar volwassenheid met verantwoordelijkheden (Graber, Brooks-Gunn & Petersen, 1996).

De zevende factor is de mentale gezondheid en emotionele steun (Altschuler & Brash, 2004). Volgens Snyder (2004) is de prevalentie van een mentale stoornis veel hoger bij jongeren die in een inrichting verblijven dan voor de algemene bevolking. Mentale stoornissen, zoals depressies, posttraumatische stressstoornis en schizofrenie komen vaak voor en zijn vaak ongediagnosticeerd en onbehandeld (Snyder, 2004). Altschuler & Brash (2004) geven aan dat dit resulteert in een verminderde kans op succesvol deelnemen aan school, werk of andere prosociale activiteiten. Hierbij zouden jongeren emotionele steun kunnen gebruiken. Ook is er veel sprake van drugs- en alcoholmisbruik onder delinquente

jongeren. Er werd op dit gebied weinig aangeboden (Muck et al., 2001), maartegenwoordig worden er trainingen aangeboden zoals Brain 4 Use, die een positief effect laten zien op het middelengebruik van jongeren (NJI, 2010).

Leeftijd en beleving van jongeren

In het 'Rapport Jeugdsurvey 2012' worden de belevingen van jongeren besproken. Jongeren in alle JJI's gezamenlijk beoordelen de maatschappelijke integratie als neutraal. Jongeren zijn dus niet positief of negatief over de maatschappelijke integratie. De maatschappelijke integratie houdt in dat jongeren goed voorbereid worden op de terugkeer in de samenleving door middel van onder andere een verblijfs- en behandelplan en onderwijs. Jongeren in JJI de Heuvelrug, locatie Eikenstein beoordelen de maatschappelijke integratie licht negatief (de Hoof, 2012). De re-integratie hangt volgens Visher en Travis (2003) af van de omstandigheden voor het verblijf in de inrichting, de ervaring tijdens en direct na het verblijf in de inrichting en van de ervaringen bij het integreren in de samenleving. De beleving van jongeren zou de verwachtingen van jongeren op de nazorg kunnen beïnvloeden.

In de adolescentie vindt volgens Erikson (1968) de ontwikkeling van de identiteit plaats. De identiteit is ontwikkeld als het beeld van de omgeving overeenkomt met het beeld van de innerlijke ik. Deze identiteitsontwikkeling beïnvloedt de verwachtingen van jongeren (Tremblay, Saucier & Tremblay, 2004). Altschuler en Brash (2004) geven aan dat de nazorg op de leeftijd van de jongeren moet worden afgestemd. Interventies met het betrekken van het gezin zijn werkzaam voor adolescenten in de vroege (11 tot 14 jaar) of midden (15 tot 17 jaar) adolescentie (de Vaan et al., 2010). Interventies die gericht zijn op het stimuleren van positieve vriendengroepen zijn veelbelovend voor adolescenten in de late (18 tot 20 jaar) adolescentie (Altschuler & Brash, 2004).

Motivatie en verwachtingen van jongeren

De motivatie voor het volgen van nazorg is voor jongeren in de eerste plaats extern. Jongeren accepteren de begeleiding, omdat ze gedwongen worden het nazorgtraject te volgen (Menger & Krechtig, 2008; Timmermans & De Vaan, 2011). Rooney (1992) en Trotter (1999) geven aan dat rolverheldering een belangrijk middel is om de beleving van jongeren en het eventuele verzet te beïnvloeden. Er wordt geprobeerd om jongeren te socialiseren en de externe motivatie naar intern te veranderen. Jongeren accepteren de nazorg dan, omdat ze inzien dat de begeleiding de terugkeer in de samenleving vergemakkelijkt (Menger & Krechtig, 2008; Timmermans & De Vaan, 2011). Uit onderzoek naar de motivatie van jonge delinquenten

voor gedraginterventies blijkt dat drie factoren de motivatie van jongeren bevorderen. Ten eerste een duidelijk aanbod, zodat jongeren de juiste verwachtingen hebben, ten tweede een goede relatie tussen de jongere en de hulpverlener en als laatste steun vanuit het sociale netwerk, zowel binnen als buiten de inrichting (Verdonck & Jaspeart, 2009; De Vaan, et al., 2010). Er is volgens Burnett (2004) sprake van een motivatie conflict bij jongeren over het wel of niet plegen van een delict en hierbij over de motivatie van het volgen van de nazorg. Jongeren zouden enerzijds bereid zijn om een delict te plegen. Maar willen anderzijds stoppen met het plegen van delicten, omdat ze hun leven willen laten slagen en een toekomst op willen bouwen.

Uit Amerikaans onderzoek van Lyon en collega's (2000) onder 58 jongens en 26 meisjes naar wat jongeren zelf nodig denken te hebben na een verblijf in een inrichting, geven jongeren aan dat nazorg en support van belang zijn tijdens en na het vertrek uit de inrichting. De oorzaken die jongeren geven voor het opnieuw plegen van een delict zijn geen werk hebben, druk van vrienden ervaren, de verleidingen van alcohol en drugs en het nodig hebben van geld. Jongeren willen graag hulp bij het afkicken van drugs, het vinden van een woning en werk, het regelen van geldzaken, zoals een uitkering of loon en voorbereid worden op het krijgen van werk. Uit onderzoek van Clinkinbeard en Zohra (2012) onder 543 Amerikaanse jongeren in een JJI blijkt dat een groot deel van de jongeren verwachtingen hebben over de toekomst die ze kunnen verwoorden, maar niet kunnen koppelen aan strategieën. Hierdoor kunnen de verwachtingen niet waargemaakt worden. Een kwart van de jongeren heeft weinig angsten en is erg hoopvol over de slagingskans van verwachtingen. Dit betekent dat driekwart van de jongeren uit het onderzoek niet hoopvol is over deze slagingskans.

Volgens Lyon en collega's (2000) verwachten jongeren dat ze het redden in de samenleving met een woonplek, school, werk en genoeg geld om te leven. Clinkinbeard en Zohra (2012) geven aan dat slechts 14 % van de jongeren uit hun onderzoek een duidelijk plan hebben waarin de verwachtingen, angsten en strategieën beschreven staan voor een leven zonder criminaliteit. Lyon en collega's (2000) laten zien dat heel weinig jongeren het plan hebben om buiten de inrichting weer een delict te plegen. Toch verwachten veel jongeren dat het moeilijk gaat worden om uit de problemen te blijven. Sommige jongeren denken aan de angsten die de buitenwereld oproept. De wereld buiten de inrichting gaat door en hun wereld staat stil. Jongeren geven in dit onderzoek aan dat ze onvoldoende worden voorbereid op het leven buiten de inrichting en bekritisieren dit.

Aan de hand van de factoren familie, werk, school, vrienden en vrije tijd, de mentale gezondheid en emotionele steun (Altschuler & Brash, 2004) wonen en omgaan met geld (Steinberg et al., 2004) zijn topics opgesteld voor de interviews van dit onderzoek. Voor deze factoren is gekozen, omdat de factoren de terugkeer van jongeren in de samenleving bevorderen en recidive tegengaan (Altschuler & Brash, 2004; Steinberg et al., 2004). Daarnaast verwachten jongeren uit het onderzoek van Lyon en collega's (2000) dat ze op deze gebieden hulp aangeboden krijgen. Aan de hand van deze topics wordt de aangeboden nazorg en de verwachtingen van jongeren over de nazorg in kaart gebracht.

Methoden

Design

Voor dit onderzoek zijn aan de hand van drie bronnen het aanbod van de nazorg en de verwachtingen van jongeren over de nazorg onderzocht. Er zijn semigestructureerde interviews afgenomen bij vijf meisjes die in JJI De Heuvelrug, locatie Eikenstein (Eikenstein) verblijven en bij vier hulpverleners die werkzaam zijn in Eikenstein. Ook is er een analyse gemaakt van 35 exitformulieren van 2012.

Selectie

In overleg met twee gedragswetenschappers van Eikenstein zijn 15 jongeren geselecteerd die benaderd mochten worden voor dit onderzoek. De 5 meisjes zijn individueel benaderd toen zij op de woongroep aanwezig waren. Alle meisjes wilden deelnemen aan het onderzoek. De 10 jongens zijn op de woongroep individueel benaderd door de groepsleiding, maar wilden allen niet meewerken aan het onderzoek. De drie individueel traject begeleiders (ITB-ers) en de stagiaire Maatschappelijk Werk (MW-er) zijn via de mail benaderd en hebben allen ingestemd met het interview.

Deelnemers en criteria

Voor het onderzoek zijn vijf meisjes tussen de 15 tot 19 jaar geïnterviewd die verbleven in Eikenstein. De criteria waar de meisjes aan moesten voldoen om geselecteerd te worden voor het onderzoek waren het verblijven in een JJI en recht hebben op nazorg na het verblijf in de inrichting. Daarnaast zijn er vier hulpverleners geïnterviewd die werkzaam zijn op Eikenstein. De hulpverleners hebben de functie van individueel traject begeleider of maatschappelijk werker. Een trajectbegeleider bereidt jongeren voor op het verblijf na de inrichting en begeleidt jongeren tijdens het nazorgtraject. De maatschappelijk werker is een bemiddelaar

tussen ouder/voogd en jongere en informeert de instelling en de ouders over de instelling en de thuissituatie.

Dataverzameling

Er zijn semigestructureerde interviews afgenomen bij drie individueel trajectbegeleiders over het nazorgproces. De interviews duurden ongeveer 60 minuten per interview en hebben plaatsgevonden in een aparte ruimte in het voorgebouw van de inrichting. De topics van de interviews waren: *wonen, school, werken, omgaan met geld, vrienden en vrije tijd, familie, mentale gezondheid en emotionele steun en verwachtingen jongeren*. De trajectbegeleiders hebben aangegeven dat de maatschappelijk werker informatie kon geven over de topics vrienden en vrije tijd en familie. Over die topics is een extra semigestructureerd interview van 15 minuten afgenomen met een stagiaire maatschappelijk werk. Er zijn vijf semigestructureerde interviews afgenomen bij jongeren. De interviews met jongeren duurden ongeveer 30 minuten en hebben plaatsgevonden in een aparte ruimte in het beveiligde gedeelte van de inrichting. De topics van de interviews waren: *wonen, school, werk, omgaan met geld, vrienden en vrije tijd, familie en ik?*. De topics van de interviews van beide bronnen zijn afgeleid uit de theorieën die beschreven zijn in het theoretisch kader.

Alle interviews zijn anoniem verwerkt en met toestemming van de geïnterviewde zijn acht interviews opgenomen met de voice recorder. Één jongere heeft geen toestemming gegeven voor de opname. De opnames zijn na de uitwerking direct gewist en niet gedeeld met anderen. Alle namen zijn gefingeerd om de anonimiteit te waarborgen. Toch kan de anonimiteit van de hulpverleners niet volledig gewaarborgd worden, omdat alle trajectbegeleiders die werkzaam zijn bij Eikenstein geïnterviewd zijn. De data zijn letterlijk uitgetypt en daarna gecodeerd aan de hand van labels (Baarda, de Goede & Teunissen, 2005). Daarna zijn de resultaten van de interviews geïnterpreteerd en vergeleken met de literatuur.

Er is een analyse gemaakt van de exitformulieren uit 2012 die zijn ingevuld door de jongeren die de inrichting hebben verlaten. Dit waren bestaande dossiers. In het jaar 2012 bleken slechts 46 jongeren van de 156 jongeren een exitformulier ingevuld te hebben, waarvan 35 exitformulieren voldoende zijn ingevuld om te gebruiken bij de analyse. De vragen *'Ik heb gesprekken gevoerd over de invulling (school/werk) van mijn leven na Eikenstein'*, *'Ik weet waar ik buiten Eikenstein terecht kan als ik ondersteuning nodig heb'* en *'Ik ben er klaar voor om Eikenstein te verlaten'* zijn behandeld in de analyse.

Betrouwbaarheid

De betrouwbaarheid van het onderzoek is gewaarborgd door het feit dat de interviews met de respondenten individueel en afzonderlijk zijn afgenomen. Om na te gaan of jongeren alles goed begrepen hadden, is er gebruik gemaakt van de gesprekstechnieken parafraseren en samenvatten. Na elke topic werd er een korte samenvatting gegeven van wat er door de jongere gezegd was. Dit werd soms door een jongere aangevuld. Zo is het een keer voor gekomen dat een jongere aangaf advies te willen over de omgang met haar ouders in plaats van wat er werd samengevat, namelijk hulp in de vorm van therapieën. Het samenvatten en parafraseren was een controle voor de interpretatie van de onderzoeker en was in dit geval dus verkeerd geïnterpreteerd.

De interviews zijn opgenomen. Hierbij zijn de data nageluisterd, zodat er geen onjuiste informatie verwerkt is. Daarnaast was er sprake van datatriangulatie, omdat er verschillende dataverzamelmethodeën zijn ingezet om de data te verkrijgen (Baarda et al., 2005). Dit vergroot de betrouwbaarheid van het onderzoek. Er waren weinig tegenstrijdigheden tussen de verschillende bronnen. Een voorbeeld van een tegenstrijdigheid tussen de bronnen is dat de trajectbegeleiders aangeven dat jongeren geen hulp willen bij het zelfstandig wonen en de jongeren juist aangeven dat ze deze hulp wel nodig hebben en verwachten. Door deze tegenstrijdigheden zijn deze data als minder betrouwbaar beoordeeld. Binnen de bron semigestructureerde interviews met hulpverleners waren meer verschillen. De hulpverleners zaten niet op één lijn wat betreft de manier van aanbieden van hulp. Jongeren kregen hierdoor niet allemaal op dezelfde manier hulp aangeboden. Dit kwam onder andere doordat de hulpverleners verschillende ideeën hadden over de verwachtingen van jongeren. Één trajectbegeleider gaf bijvoorbeeld aan dat jongeren een lager schoolniveau verwachten dan dat ze daadwerkelijk hebben. De andere trajectbegeleiders gaven aan dat de verwachtingen juist hoog waren. Ook wisten de verschillende functies niet wat aangeboden werd door andere functies aan jongeren. De verwachtingen van jongeren konden per begeleider verschillend zijn. De betrouwbaarheid van dit onderzoek zou hierdoor aangetast kunnen zijn. Doordat de jongeren in dit onderzoek allemaal dezelfde begeleider hadden, konden de verwachtingen van jongeren met elkaar vergeleken worden en is de betrouwbaarheid zo groot mogelijk gebleven. Bij de generaliseerbaarheid van de resultaten moet rekening worden gehouden met de grootte en de sekse van de onderzoeksgroep. Dit onderzoek is gericht op één JJI en alleen op meisjes.

Resultaten

Beschrijving onderzoeksgroep

Voor het onderzoek zijn vijf meisjes tussen de 15 tot 19 jaar geïnterviewd die verblijven in de justitiële jeugdinrichting De Heuvelrug, locatie Eikenstein (Eikenstein). De criteria waar jongeren aan moesten voldoen om geselecteerd te worden voor het onderzoek zijn het verblijven in een justitiële jeugdinrichting en recht hebben op nazorg na het verblijf in de inrichting. De jongeren hebben een PIJ-maatregel en/of een jeugddetentie. De namen van de jongeren zijn gefingeerd in Julia, Anna, Roos, Joyce en Ella. Daarnaast zijn er vier hulpverleners geïnterviewd die werkzaam zijn in Eikenstein. De hulpverleners hebben als functie individueel traject begeleider (ITB-er) of maatschappelijk werker (MW-er). De namen van de hulpverleners zijn gefingeerd in Paul, Bert, Hans en Karin.

De resultaten zijn geordend naar aanleiding van de topics van de interviews: wonen, school, werk, omgaan met geld, vrienden en vrije tijd, familie en mentale gezondheid en emotionele steun. In de tabel staan de voornaamste resultaten. Er wordt per topic aangegeven wat voor hulp er aangeboden wordt aan de jongeren en wat voor hulp jongeren verwachten. Deze resultaten zullen per topic worden besproken.

Tabel 1 Resultaten per topic

Topic	Aanbod	Verwachtingen
Wonen	Volledig verzorgd, inclusief financiën	Volledig verzorgd, inclusief financiën
School	Gezamenlijk met jongeren een school regelen	School wordt geregeld door inrichting
Werk	Gezamenlijk met jongeren werk regelen	Werk wordt geregeld door de inrichting
Omgaan met geld	Financiële ondersteuning	Financiële ondersteuning en begeleiding bij budgettering
Vrienden en vrije tijd	Vrijtijdsbesteding voor opdoen nieuwe vrienden en invloed van vriendengroep uitzoeken	Geen hulp
Familie	Gesprekken over familie	Hulp bij de toename van het contact met familie
Mentale gezondheid	Bellen	Bellen en langskomen in de

en emotionele steun		inrichting
---------------------	--	------------

Wonen

De verwachting op het gebied van wonen zijn hooggespannen. Jongeren verwachten hulp bij het zoeken naar een woning en verwachten dat de kosten van de woning en inrichting betaald worden. Deze verwachtingen komen overeen met wat de trajectbegeleiders aangeven. Er wordt een woning gezocht voor de jongeren en tijdens het STP traject wordt alles betaald. Jongeren gaan na het verblijf in een inrichting terug naar hun ouderlijk huis of jongeren gaan op zichzelf wonen, eventueel met begeleiding. De trajectbegeleiders geven aan dat ze zoeken naar een woonplek voor de jongeren. Hierbij houden ze rekening met het reizen naar school, werk, familie en eventueel vrienden. Maatschappelijk werk gaat op huisbezoek bij de ouders om te inventariseren of het mogelijk is dat jongeren thuis kunnen wonen. Volgens Paul en Bert verwachten jongeren dat, als het traject van het zoeken naar een woning in gang wordt gezet, de trajectbegeleider binnen een week een woonplek heeft geregeld. Deze verwachting is onrealistisch, omdat het een aantal weken kost voordat een geschikte woning is gevonden. Daarnaast verwachten jongeren volgens Paul en Bert ook een grotere en goedkopere woning. Hans geeft aan dat dit niet het geval is.

De trajectbegeleiders gaan als de jongeren buiten de inrichting wonen, langs bij jongeren en hebben contact met jongeren. Volgens de trajectbegeleiders vinden jongeren de stap naar zelfstandig wonen groot. Toch willen jongeren volgens de trajectbegeleiders hierbij geen begeleiding. Dit wordt tegengesproken door Roos, Anna en Joyce. Zij geven aan dat ze hulp nodig hebben bij het vinden van een woonplek en het wonen op zich. Daarnaast geven alle jongeren aan dat ze verwachten dat er een woonplek voor hen wordt gezocht. Julia, Roos, Anna en Joyce verwachten dat de huur, het water, gas, licht en verzekeringen geregeld en betaald worden. De jongeren verwachten meer hulp voor jongeren die zelfstandig gaan wonen. Roos en Anna verwachten daarnaast dat de inrichting regelt dat de woning ingericht wordt met meubels. De trajectbegeleiders geven aan dat jongeren financieel tijdens het STP traject worden bijgestaan door de inrichting.

School

Julia, Anna en Joyce geven aan dat ze hulp nodig hebben op het gebied van school. Alle jongeren verwachten dat deze hulp wordt aangeboden. De verwachtingen op het gebied van school zijn hoog. Jongeren verwachten dat de inrichting naar een school zoekt, contact legt met de school en het papierwerk, zoals inschrijfformulieren eromheen regelt. Julia en Joyce

verwachten daarnaast dat de inrichting huiswerkbegeleiding buiten de inrichting, studiefinanciering en een openbaar vervoerskaart regelt. Het volgende citaat maakt duidelijk waarom de jongere verwacht dat de inrichting studiefinanciering regelt:

'Daarnaast ook studiefinanciering regelen zodat ik wel geld krijg. Anders ga ik weer zwart werken en dan word ik weer opgepakt, dat wil ik ook niet.' (Julia)

Volgens de trajectbegeleiders zijn deze verwachtingen onrealistisch. De drie trajectbegeleiders geven aan dat het zoeken naar scholen en het papierwerk, zoals inschrijfformulieren, gezamenlijk met jongeren wordt geregeld. De jongeren krijgen wel steun, maar de verwachtingen van jongeren gaan verder, doordat jongeren verwachten dat ze zelf niets hoeven te regelen. De verwachtingen van jongeren komen gedeeltelijk overeen met het aanbod.

Werk

Hulp op het gebied van werk wordt door Julia, Roos en Joyce nodig bevonden. Ella geeft aan dat zij geen hulp nodig heeft en ook niet verwacht op het gebied van werk. De andere vier jongeren verwachten wel dat ze deze hulp krijgen. De verwachting is dat de inrichting werk zoekt en ook regelt dat jongeren de baan krijgen. Het volgende citaat maakt dit duidelijk:

'Werk wordt geregeld. Ik hoef niet zelf te zoeken. Ze regelen een nieuw leven met werk.'
(Roos)

De verwachtingen zijn hoog zoals te lezen is in bovenstaand citaat. Jongeren verwachten dat het werk geregeld wordt door de inrichting, maar jongeren krijgen alleen begeleiding bij het regelen van werk. Hans geeft aan dat hij de verantwoordelijkheid bij jongeren wil leggen. Jongeren moeten zelf aangeven dat ze werk willen. De drie trajectbegeleiders geven aan dat ze met jongeren gesprekken hebben over de invulling van de dagbesteding na het verblijf in de inrichting. Ook wordt samen met jongeren op de computer gezocht naar werk en worden sollicitatiegesprekken geoefend met de trajectbegeleider. Dit geeft de helft van de jongeren ook aan op de exitformulieren. Op de vraag *'Ik heb gesprekken gevoerd over de invulling (school/werk) van mijn leven na Eikenstein'* antwoordden 16 van de 35 jongeren klopt of klopt helemaal, 6 jongeren antwoordden klopt niet of klopt helemaal niet. Voor de overige 13 jongeren was deze vraag niet van toepassing. De jongeren moeten zelf, met begeleiding, naar

werk zoeken en solliciteren. De verwachtingen van jongeren op het gebied van werk komen gedeeltelijk overeen met het aanbod.

Omgaan met geld

De jongeren verwachten dat alles voor hen wordt betaald na het verblijf in een inrichting. Volgens de trajectbegeleiders kloppen deze verwachtingen tijdens het STP traject. Julia, Roos, Anna en Joyce geven ook aan dat ze die hulp nodig hebben. Het volgende citaat maakt dit duidelijk.

'Financiële hulp.. begeleiding bij geldzaken. Ik geef te veel uit. Geld wordt geregeld. Dat krijg je, een nieuw leven met geld.' (Roos)

De jongeren verwachten ook meer inhoudelijke begeleiding bij het omgaan met geld, zoals bij verzekeringen, huur, gas, water en licht. Julia, Roos en Joyce geven aan dat ze niet met geld om kunnen gaan en niet weten hoe ze geldzaken, zoals studiefinanciering en verzekeringen, moeten regelen. Deze begeleiding bij het omgaan met geld wordt niet aangeboden, maar de trajectbegeleiders bevestigen dat de jongeren niet met geld om kunnen gaan. Jongeren hebben geen beeld van kosten en geven zodra ze buiten de inrichting zijn al het geld uit, omdat ze nooit geleerd hebben hoe het werkt. Als het STP traject stopt moeten jongeren het opeens zelf regelen en volgens de trajectbegeleiders kunnen ze dat niet. Alle jongeren geven aan dat ze nog nooit zelf geldzaken hebben geregeld en verwachten daarin dan ook begeleiding en advies, ook na het STP traject. Het volgende citaat maakt dit duidelijk.

'Vanuit Eikenstein. Ik denk bijvoorbeeld huur betalen. Hoe ik verzekeringen af moet sluiten. Water, gas of licht. Volgens mij moet je dat betalen, maar waar moet je dat betalen en waar moet je dat aanvragen.' (Joyce)

De trajectbegeleiders geven aan dat er te weinig aandacht is voor de begeleiding bij budgettering. Ze spreken met jongeren over geldzaken, zoals salaris en verzekeringen, maar er kan meer gedaan worden aan de bewustwording van de jongeren. Paul en Bert geven aan dat jongeren verwachten dat ze veel geld gaan verdienen en dat dit beeld onrealistisch is. Het volgende citaat illustreert dit onrealistische beeld:

'Maar dan noemen ze een salaris wat overeenkomt met wat de directeur hier verdient. Dat vinden ze dan heel normaal. Dan zeggen ze wel een duizendje of 4, 5 kunnen verdienen, netto.' (Paul)

Volgens Paul komt deze verwachting mede door de betutteling vanuit de inrichting. Tijdens het verblijf in de inrichting worden jongeren de hemel ingeprezen. Hierdoor denken jongeren dat ze alles weten en kunnen. De verwachtingen op het gebied van omgaan met geld komen gedeeltelijk overeen met het aanbod van de nazorg. De verwachtingen zijn niet te hoog, omdat de trajectbegeleiders ook aangeven dat er meer aandacht moet komen bij de begeleiding van geldzaken.

Vrienden en vrije tijd

Alle jongeren geven aan geen hulp nodig te hebben op het gebied van vrienden en vrije tijd. Dit wordt ook niet verwacht. Anna geeft aan dat ze geen vrienden heeft en die ook niet hoeft. De andere jongeren geven aan dat ze genoeg vrienden hebben waar ze goed contact mee hebben. Deze verwachtingen sluiten niet aan op het aanbod van de nazorg, omdat er wel hulp wordt aangeboden. Hans geeft aan dat hij met de jongeren spreekt over hun vriendengroep. Paul, Hans en Karin geven aan dat er wordt uitgezocht wat voor een vriendengroep de jongeren hebben en of de vriendengroep een positief effect heeft op de jongeren. Paul en Hans geven ook aan dat er voor jongeren een vrijetijdsbesteding geregeld wordt, zodat daar nieuwe vrienden gemaakt kunnen worden. De trajectbegeleiders leggen contact met een vereniging en regelen dat jongeren er terecht kunnen. Dit blijkt uit het volgende citaat:

'Dat ze niet naar buiten durven of dat ze niemand hebben. Het komt weleens voor, maar heel weinig. Toch, door de manier waarop wij inzetten gaat het vaak goed. Ze worden dus ook geholpen, zeg maar, dat ze een plek in de samenleving vinden door een lidmaatschap bij een sportvereniging waar je je ei kwijt kan en nieuwe mensen kan leren kennen.' (Paul)

Ella geeft aan dat zij een invulling van de vrije tijd het allerbelangrijkste vindt, zodat je niet de hele dag rondhangt met vrienden. Er is volgens Karin te weinig aandacht voor het opbouwen van een nieuw sociaal netwerk. Door jongeren al in verlofmomenten een nieuw sociaal netwerk op te laten bouwen, zou de kans op recidive verkleind kunnen worden. De verwachtingen van jongeren op het gebied van vrienden en vrije tijd zijn laag. Er wordt hulp en begeleiding aangeboden, maar jongeren verwachten dit niet.

Familie

Roos, Anna en Joyce geven aan dat ze hulp nodig hebben op het gebied van familie. Deze jongeren verwachten ook hulp op dit gebied. Roos wil therapie samen met haar moeder, zodat ze weer samen kunnen wonen. Anna verwacht hulp bij het wennen aan de toename van het contact met haar familie. Joyce wil graag advies over hoe om te gaan met haar ouders en het cultuurverschil. Julia en Ella verwachten geen hulp op dit gebied. Julia geeft aan dat het contact met de familie goed is en Ella regelt het zelf, omdat ze dit altijd al heeft gedaan.

Drie jongeren verwachten op het gebied van de familie dus hulp, maar dit wordt niet aangeboden. De trajectbegeleiders geven aan dat maatschappelijk werk zich bezig houdt met de familie. Maar Karin geeft aan dat er na het verblijf geen activiteiten op het gebied van familie zijn. Paul en Bert geven aan dat jongeren tijdens de voorbereiding en tijdens de nazorg altijd vragen kunnen stellen aan de trajectbegeleiders over de thuissituatie en de familie. Hans geeft aan dat er een gesprek kan plaatsvinden met de familie en de jongere, om te bespreken wat iedereen kan betekenen voor de jongere. De verwachtingen van jongeren op het gebied van familie zijn te hoog. Jongeren kunnen vragen stellen aan de trajectbegeleiders, maar verder is er geen hulp. De verwachtingen komen niet overeen met het aanbod van de nazorg.

Mentale gezondheid en emotionele steun

Julia geeft aan hulp nodig te hebben op het gebied van emotionele steun. Anna, Joyce en Ella verwachten geen hulp op dit gebied omdat zij terecht kunnen bij hun familie. Een groot deel van de jongeren uit de exitformulieren geven ook aan bij iemand terecht te kunnen. Op de vraag *'Ik weet waar ik buiten Eikenstein terecht kan als ik ondersteuning nodig heb'* antwoorden 26 van de 35 jongeren dat dit klopt of helemaal klopt. Vier jongeren antwoorden dat het niet klopt of helemaal niet klopt. Voor de overige vijf jongeren was deze vraag niet van toepassing. Daarnaast geven 33 jongeren op de vraag *'Ik ben er klaar voor om Eikenstein te verlaten'* aan dat dit klopt of helemaal klopt. Twee jongeren geven aan dat dit niet klopt. Bijna alle jongeren zijn er dus klaar voor om Eikenstein te verlaten. Volgens Hans en Paul zijn jongeren soms toch angstig. Jongeren zijn bang om naar buiten te gaan en missen het vertrouwen in de buitenwereld. Paul geeft aan dat de jongeren worden gehospitaliseerd en geïnstitutionaliseerd. Alles wordt voor de jongeren geregeld en de jongeren mogen geen psychische pijn hebben. Er is geen vergelijking met de echte wereld. Jongeren leren niet met tegenslagen om te gaan. Alle trajectbegeleiders geven aan dat de stap naar buiten te groot is en dat deze geleidelijker moet.

Julia en Roos verwachten wel hulp. Ze verwachten dat ze altijd kunnen bellen en langs kunnen komen bij de inrichting, omdat zij dit gewend zijn en de mensen vertrouwen. Bert geeft aan dat de jongeren altijd kunnen bellen, maar dat het niet hetzelfde is als binnen in de inrichting. Jongeren kunnen niet meer langskomen bij de inrichting. Twee jongeren verwachten dus meer inhoudelijke begeleiding dan er wordt aangeboden. De andere drie jongeren verwachten geen hulp. De verwachtingen komen dus gedeeltelijk overeen met het aanbod van de nazorg.

Conclusie

De nazorg is één van de mogelijkheden om recidive te voorkomen bij jongeren na een verblijf in een justitiële jeugdinstelling. Ondanks de nazorg is de recidive onveranderd (Wartna et al., 2012). Een oorzaak hiervoor zou kunnen zijn dat de verwachtingen van jongeren over de nazorg niet aansluiten op de daadwerkelijke inhoud van het nazorgtraject (Goldstein, 1962). Dit is aan de hand van semigestructureerde interviews met vier hulpverleners en vijf jongeren en een analyse van de 35 exitformulieren van 2012 in dit onderzoek onderzocht. De betrouwbaarheid van het onderzoek is vergroot door middel van de gesprekstechnieken samenvatten en parafraseren, datatriangulatie, opname van de interviews en het afzonderlijk en individueel afnemen van de interviews. Door middel van de topics werk, school, vrienden en vrije tijd, familie, mentale gezondheid en emotionele steun (Altschuler & Brash, 2004) wonen en omgaan met geld (Steinberg et al., 2004) is er antwoord gegeven op de vraagstelling: ‘In hoeverre sluiten de verwachtingen van jongeren in een justitiële jeugdinstelling aan bij de daadwerkelijk aangeboden nazorg in een justitiële jeugdinstelling?’.

Er kan geconcludeerd worden dat op alle gebieden, behalve op het gebied van vrienden, door de jongeren hulp verwacht werd van de instelling. Er werd hulp aangeboden op alle gebieden, maar soms was dit niet wat jongeren verwachtten. Op het gebied van vrienden en vrije tijd en familie sloten de verwachtingen van jongeren niet aan. De jongeren verwachtten op het gebied van vrienden en vrije tijd geen hulp, maar deze werd wel aangeboden. Er werd een vrijetijdsbesteding gezocht en er werd uitgezocht wat voor invloed de vrienden op jongeren hadden. Op het gebied van familie verwachtten jongeren wel hulp. Er werd hulp verwacht bij de toename van het contact met de familie, maar dit werd niet aangeboden. De verwachtingen van jongeren op het gebied van school, werk, geld en mentale gezondheid en emotionele steun sloten gedeeltelijk aan op de aangeboden nazorg. De jongeren verwachtten op het gebied van werk en school dat alles door de instelling geregeld

werd. De inrichting regelde alles voor jongeren, maar wel in samenwerking met jongeren. De jongeren ontvingen dus wel steun, maar de verwachtingen van jongeren gaan verder, omdat ze verwachtten dat ze zelf niets hoefden te doen. Op het gebied van omgaan met geld verwachtten jongeren dat alles betaald werd en dat ze begeleiding kregen bij geldzaken. Alles werd voor de jongeren betaald, maar de begeleiding hierbij werd niet aangeboden. Op het gebied van mentale gezondheid en emotionele steun verwachtten jongeren meer inhoudelijke steun (zoals langskomen bij de inrichting) dan werd aangeboden. Dit sloot dus gedeeltelijk aan. Op het gebied van wonen sloten de verwachtingen van jongeren aan op de aangeboden nazorg. De jongeren verwachtten dat alles volledig verzorgd werd en dit werd ook aangeboden. Er werd een huis geregeld en ingericht en alles werd voor de jongeren betaald. Over het algemeen kon worden gesteld dat de verwachtingen van jongeren in een JJI maar deels aansloten bij de werkelijke uitvoering van de nazorg in een JJI. Dat besef zou kunnen betekenen dat er een verbetering mogelijk is bij het informeren van jongeren over de nazorg of dat de nazorg op sommige punten aangepast zou kunnen worden aan de verwachtingen van jongeren.

Discussie

De jongeren verwachten op sommige gebieden hulp waarbij er geen hulp aangeboden wordt. De verwachtingen van jongeren zouden kunnen worden bijgesteld of de daadwerkelijke nazorg zou kunnen worden aangepast. Om de verwachtingen van jongeren proberen bij te stellen zou er meer gesproken kunnen worden met jongeren over de nazorg. Een duidelijke uitleg geven over wat wordt aangeboden is ook een idee. Jongeren worden hierdoor meer betrokken bij de voorbereiding en krijgen zo meer duidelijkheid over wat er aangeboden wordt. Hierdoor zouden jongeren hun verwachtingen kunnen aanpassen. Ook zouden de begeleiders kunnen leren van jongeren door meer inzicht te krijgen in wat jongeren denken over de nazorg. De trajectbegeleiders geven aan dat ze in samenwerking met de jongeren werk en school regelen. Jongeren verwachten dat op deze gebieden alles voor hen geregeld wordt. Jongeren zouden dit kunnen verwachten, omdat als jongeren na hun verblijf in een JJI een school of werk zoeken, organisaties vaak terughoudend zijn (Sullivan, 2004). Dit verschil in aanbod en verwachtingen zou kunnen komen doordat er niet goed wordt besproken met de jongeren wat er wordt aangeboden. Het zou ook kunnen komen doordat jongeren deze dingen niet willen regelen en dus ook niet willen horen dat ze zelf iets moeten regelen. Bij de factor vrienden en vrije tijd verwachten jongeren juist geen hulp, maar dit wordt wel aangeboden. Er wordt nagegaan wat voor invloed vrienden op jongeren hebben en er wordt een

vrijtijdsbesteding gezocht voor jongeren. Ook van Drie en Weijers (2010) geven aan dat deze hulp belangrijk is, omdat het aantal delinquente vrienden een voorspellende factor is voor recidive. Het zou kunnen zijn dat jongeren hun vrienden vertrouwen en niet inzien wat voor een eventuele negatieve invloed de vrienden hebben. Door jongeren dit te laten inzien, zou er meer hulp verwacht kunnen worden door jongeren op dit gebied.

Sommige verwachtingen zouden niet aangepast hoeven te worden, omdat de verwachtingen realistisch zouden kunnen zijn. Dit zou kunnen betekenen dat de nazorg die aangeboden wordt door de inrichting aangepast zou kunnen worden. Jongeren verwachten bijvoorbeeld begeleiding bij het omgaan met geld. Uit onderzoek van Lyon en collega's (2000) komt dit ook naar voren. Op dit moment is die begeleiding er niet. De trajectbegeleiders geven aan dat ze deze begeleiding ook belangrijk vinden. Jongeren missen een bewustwording op het gebied van omgaan met geld. Deze bewustwording is van belang, omdat jongeren die in een JJI hebben gezeten vaker financiële problemen hebben dan andere jongeren (Boendermaker, 1998). Ook verwachten jongeren hulp bij de toename van het contact met de familie. Deze hulp wordt niet aangeboden, hoewel interventies met het betrekken van het gezin zijn beoordeeld als effectieve nazorg en werken als een beschermende factor voor de nazorg (De Vaan et al., 2010). Ook spelen langdurige sterke familiebanden een belangrijk rol bij het stoppen van criminaliteit (Sampson & Laub, 1993). De familie meer betrekken bij het nazorgtraject zou ervoor kunnen zorgen dat de verwachtingen van jongeren beter aansluiten en dat het nazorgtraject op het gebied van familie effectiever is.

Kanttekeningen en aanbevelingen

Een aanbeveling aan de organisatie is dat er een betere interne communicatie en samenwerking komt tussen de begeleiders van de nazorg. Een goede interne communicatie en samenwerking zouden voor een duidelijk aanbod en dezelfde hulp voor iedere jongere kunnen zorgen. Hierdoor ontstaat er inrichtingsbreed één manier van werken, waardoor het aanbod van de nazorg duidelijker wordt voor jongeren en jongeren hun verwachtingen hierop kunnen aanpassen. Ook wordt aanbevolen om tijdens de nazorg meer aan te bieden op het gebied van familie en omgaan met geld. De jongeren geven aan dat ze op beide gebieden hulp nodig hebben en verwachten. Dit wordt op dit moment niet aangeboden. Nazorg met het betrekken van de familie is effectief en de trajectbegeleiders geven aan dat jongeren meer begeleiding nodig hebben op het gebied van budgettering. De laatste aanbeveling is om meer met jongeren over het aanbod en de verwachtingen van de nazorg te praten, zodat onrealistische

verwachtingen minder voorkomen en de jongeren beter voorbereid zijn op het verblijf na de inrichting. Tevens kunnen begeleiders leren van jongeren door meer inzicht te krijgen in wat de jongeren denken over de nazorg. De ene jongere heeft andere problemen en krachten dan de andere jongere. Wanneer hier rekening mee gehouden kan worden, kan de nazorg meer afgestemd worden op jongeren, waardoor het nazorgproces efficiënter is.

Er moet bij de generaliseerbaarheid van de resultaten rekening worden gehouden met de grootte en de sekse van de onderzoeksgroep. Dit onderzoek is gericht op één JJI en alleen op meisjes. Er kan enkel iets gezegd worden over de onderzochte jongeren en hulpverleners in Eikenstein. Er wordt aanbevolen om een grootschaliger onderzoek bij verschillende JJIs met jongens uit te voeren om de generaliseerbaarheid van het onderzoek te vergroten en de verwachtingen van jongeren nog beter in kaart te brengen.

Literatuur

- Agnew, R. (1985). A revised strain theory of delinquency. *Social Forces*, 64, 151-167.
- Algemene rekenkamer. Detentie, behandeling en nazorg criminele jeugdigen. Tweede Kamer, vergaderjaar 2007–2008, 31 215, nrs. 1–2.
- Algemene rekenkamer. Detentie, behandeling en nazorg criminele jeugdigen. Terugblik. Tweede Kamer, vergaderjaar 2011–2012, 31 215, nr. 7, 1-66.
- Altschuler, D. M. & Armstrong, T. L. (1994). *Intensive aftercare for high- risk juveniles: Policies and procedures*. Washington, DC: Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.
- Altschuler, D. M. & Armstrong, T. L. (1996). Aftercare not afterthought: Testing the IAP model. *Juvenile Justice*, 3, 15-22.
- Altschuler, D. M. & Brash, R. (2004). Adolescent and Teenage Offenders Confronting the Challenges and Opportunities of Reentry. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 2, 72-87.
- Baarda, D.B., Goede, M.P.M. de & Teunissen, J. (2005). *Basisboek Kwalitatief Onderzoek: Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Boendermaker, L. (1998). Eind goed, al goed? De leefsituatie van jongeren een jaar na vertrek uit een justitiële behandelingsrichting. *Onderzoek en Beleid*, nr. 167. WODC.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bruning, M. R., de Jong, M. P., Liefwaard, T., Schuyt, P. M., Doek, J. E. & Doreleijers, T. A. H. (2011). *Wegwijs in het jeugdsanctierecht. Onderzoek naar het juridisch kader voor de zwaarste jeugdsancties in theorie en praktijk*. WODC, Ministerie van Veiligheid en Justitie.
- Burnett, R. (2004). To reoffend or not to reoffend? The ambivalence of convicted property offenders. In S. Maruna & R. Immarigeon (eds.) *After crime and punishment* (152-181). Cullompton: Willan Publishing.
- Cass, E. S., & Nelson, R. B. (1998). *Juvenile aftercare. Effectiveness in Florida. A report from the aftercare research committee*. Tallahassee: Juvenile Justice Accountability Board.
- Clinkinbeard, S. S. & Zohra, T. (2012). Expectations, fears and strategies: Juvenile offender thoughts on a future outside of incarceration. *Youth & Society*, 44, 236-257.

- Cusick, G. R., George, R. M. & Bell, K. C. (2008). From corrections to community the juvenile reentry experience as characterized by multiple systems involvement. Final report to the Illinois Criminal Justice Information Authority.
- Van Drie D. & Weijers I. (2010). Wat doet jonge veelplegers stoppen met criminaliteit? *Proces*, 89, 44-53.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. New York: Norton
- Graber, J. A., Brooks-Gunn, J., & Petersen, A. C. (1996). *Transitions through adolescence: Interpersonal domains and context*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Giordano, P. C., Cernkovich, S. A. & Holland, D. D. (2003) Changes in friendship relations over the life course: implications for desistance from crime. *Criminology*, 41, 293-327.
- Goffman, E. (1961). *Asylums. Essays on the mental patients and on the inmates*. New York: Doubleday.
- Goldstein, A. (1962). Participant expectancies in psychotherapy. *Psychiatry*, 25, 72-79.
- Handboek. Rechtspositie jeugdigen in Justitiële Jeugdinstellingen (2012). Sdu Uitgevers: Den Haag, 2012. *Beginselenwet Justitiële Jeugdinstellingen: Memoire van toelichting bij de wijziging van de Beginselenwet. Hoofdstuk 15: Nazorg in een verplicht kader*. Sdu Uitgevers: Den Haag.
- Hemphill, J. F. & Hart, S. D. (2002). Treatment of psychopathic personality disorder. In E. Blaauw & L. Sheridan (Eds.), *Psychopaths: Current international perspectives* (159-174). Amsterdam: Elsevier.
- Hooff, de, J. (2012) *Het verblijf in justitiële inrichtingen. Rapport Jeugdsurvey 2012*. Den Haag: Dienst Justitiële Inrichtingen.
- Informatiebulletin Eikenstein voor ketenpartners (2010). JJI De Heuvelrug Eikenstein.
- James, C., Stams, G. J. J. M., Asscher, J. J., de Roo, A. K. & van der Laan, P. H. (2013). Aftercare programs for reducing recidivism among juvenile and young adult offenders: A Meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 33, 263-274.
- Kelk, C. (2008). *Nederlands detentierecht. In 2.5 Goffman's totale institutie*. Nederland: A Wolters Kluwer Business.
- Kruissink, M. (2003). Jeugdreclassering op het rechte pad? *Proces*, 1, 24-31.
- Laub, J. H. & Sampson, R. J. (2003). *Shared beginnings, divergent lives, Delinquent boys to age 70*. Cambridge: Harvard University Press.
- Lyon, J., Dennison, C. & Wilson, A. (2000). *'Tell them so they listen': Messages from young people in custody*. London: Home Office.

- Mears, D. P. & Travis, J. (2004). *The dimensions, pathways and consequences of youth reentry. Research Report*. Washington: The Urban Institute.
- Menger, A. & Krechtig, L. (2008). *Het delict als maatstaf. Methodiek voor werken in gedwongen kader*. Amsterdam: Uitgeverij SWP en Reclassering Nederland.
- Muck, R., Zempolich, K. A., Titus, J. C., Fishman, M., Godley, M. D. & Schwebel, R. (2001). An overview of the effectiveness of adolescent substance abuse treatment models. *Youth and Society*, 33, 143-167.
- Nederlands Jeugd Instituut (2010). *Erkende interventies*. Opgehaald op 15-6-2012 <http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/09/580.cmVjb3JkbnI9NDU2.html>
- Rooney, R. H. (1992). *Strategies for work with voluntary clients*. New York: Columbia University Press.
- Sampson R. J. & Laub, J. H. (1993). *Crime in the making: Pathways and turning points through life*. Cambridge MA: Harvard University Press.
- Schnabel, P. (1978) *Hoofdfiguren uit de sociologie 3. Modernen-2. Erving Goffman (1922)*.
- Spencer, M. B., & Jones-Walker, C. (2004). Intervention and services offered to former juvenile offenders reentering their communities: An analysis of program effectiveness. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 2, 88-97.
- Snyder, H. N. (2004). An empirical portrait of the youth reentry population. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 2, 39-55.
- Steinberg, L., Chung, H. L., & Little, M. (2004). Reentry of young offenders from the justice system: A developmental perspective. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 2, 21-38.
- Sullivan, M.L. (2004). Youth perspectives on the experience of reentry. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 2, 56-71.
- Timmermans, M. & De Vaan, K. (2011). Verplichte nazorg effectief? *Proces*, 3, 161-169.
- Tremblay, G., Saucier, J.F. & Tremblay, R.E. (2004) Identity and Disruptiveness in Boys: Longitudinal Perspectives. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 21, 387-406.
- Trotter, C. (1999). *Working with involuntary clients: A guide to practice*. London: Sage.
- De Vaan, K. B. M., Homburg, G. H. J., Timmermans, M. & Tromp, E. (2010). *Regioplan: Terug onder begeleiding: onderzoek naar de aard en omvang van de vrijwillige nazorg voor 18+ PIJ'ers*. Amsterdam: WODC Regioplan.
- Verantwoordelijkheidskader nazorg jeugd (2007). Opgehaald op <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/richtlijnen/2009/02/05/verantwoordelijkheidskader-nazorg-jeugd-2007.html>
- Verblijf in Eikenstein. Brochure voor ouders. JJI De Heuvelrug, april 2012

- Verdonck, E. & Jaspert, E. (2009). *Motivatie voor gedragsinterventies bij jeugdige justitiabelen. Meetinstrumenten beoordeeld*. Leuven: Katholieke Universiteit.
- Visher, C. A., & Travis, J. (2003). Transitions from prison to community: Understanding individual pathways. *Annual Review Sociology*, 29, 89-113.
- Ward, T., Day, A., Howells, K. & Birgden, A. (2004). The multifactor offender readiness model. *Agression and Violent Behavior*, 9, 645-673.
- Wartna, B. S. J., Tollenaar, N., Blom, M., Alma, S. M., Bregman, I. M. & Essers, A. A. M. (2012). Factsheet 2011-6: Recidivebericht 2012. *Landelijke cijfers met betrekking tot de strafrechtelijke recidive van justitiabelen uit de periode 2002-2009*. Den Haag: WODC
- Weijers I. (2008). *Justitiële Interventies. Voor jeugdige daders en risicojongeren*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Werner, E. E. (1993). Risk, resilience and recovery: Perspectives from de Kauai longitudinal study. *Development and psychopathology*, 5, 503-515.